

Folketingets Miljø- og Fødevarerudvalg
Christiansborg
1240 København K

Den 8. november 2017

Miljø- og fødevarerministerens besvarelse af spørgsmål nr. 54 (MOF alm. del) stillet 11. oktober 2017 efter ønske fra Pia Adelsteen (DF).

Spørgsmål nr. 54

"Vil ministeren kommentere materiale fra Danmarks Biavlereforening om biernes sundhedstilstand, jf. MOF alm. del – bilag 19?"

Svar

Jeg har forelagt MOF-spørgsmål nr. 54 for Fødevarestyrelsen, Miljøstyrelsen og Landbrugsstyrelsen, som kan oplyse at: "I henhold til materialet i MOF alm. del – bilag 19, kan Danmarks Biavlereforenings anbefalinger opsummeres som følger:

1. Anbefalinger varroa:
 - a. Større økonomisk støtte til initiativer, der forbedrer biavlernes muligheder for varroabekæmpelse.
2. Anbefalinger pesticider:
 - a. Pesticider skal vurderes i forhold til deres langsigtede effekter, adfærdsmæssige effekter og coctail-effekter på såvel honningbier som vilde bier.
 - b. Pesticider skal vurderes i forhold til risikoen for, at de kan forefindes i honning
 - c. Anvendelsen af pesticider, der påvirker andre fødevarerproducenter, skal indstilles indtil tiltag har sikret, at anvendelsen kan ske uden påvirkning af andre fødevarer.
 - d. Godtgørelsesordning, der sikrer at fødevarerproducenter, der uden skyld påvirkes af landbrugets pesticider, ikke lider økonomiske tab.
3. Anbefalinger fødegrundlag (og levesteder)
 - a. Frivillige muligheder i landbruget for at skabe varieret fødegrundlag med insekt- og vildtstriber, blomsterbrak m.m. skal i højere grad gøres obligatoriske, således at fødegrundlaget gennem hele sæsonen øges.
 - b. Det skal gøres obligatorisk for lodsejere at skabe et antal tiltag, der øger antallet af redepladser for vilde bestøvere. Tiltagene kan f.eks. være barjordsstriber eller efterladte halmballer, der med tiden giver redepladser til forskellige vilde bier. Redepladserne skal placeres sammen med tiltag, der øger fødegrundlaget.

Landbrugsstyrelsen har indhentet bidrag fra Aarhus Universitet DCA vedrørende bitab og biernes sundhedstilstand:

"Varroamiden og de to vira "deform vingevirus" og "akut biparalysevirus" er alvorlige sygdomsproblemer for de danske biavlere. Det har længe været kendt, at varroa spreder de to vira deform vingevirus og akut biparalysevirus. Jo flere varroamider der er i en bifamilie, jo mere smitte spredes mellem bierne, og jo flere bier bliver syge. Det vides nu, at når der er flere end 10 mider på 100

honningbier, bliver virusproblemerne så udbredte i bifamilien, at der sker et hurtigt sammenbrud. Det skyldes to faktorer. Dels skifter miderne hyppigt vært, dels overfører deres bid på nye bier virus direkte ind under biernes panser. Når denne første barriere er brudt, udvikler virus sig med voldsom hast, og biens levetid aftager betydeligt. Bierne kan typisk overleve vinteren med deform vingeвирус, men når foråret kommer og belastningen med at samle pollen øges, vil disse bier dø i løbet af få uger. Bifamilien skrumper og vil ofte bryde sammen. Akut bipolaralysevirus har et hurtigere forløb. Bier, der angribes, vil typisk dø i løbet af en uge. Hos biavlere, der opdager, at deres bistader er tomme, når de vil behandle bifamilierne med oxalsyre midt om vinteren, er bifamilien typisk ramt af akut bipolaralysevirus. Tidspunktet for bifamiliens død, er altså et godt tegn på, hvilken virus der er årsag.

Honningbier har en række mekanismer, der gør, at de kan forsvare sig mod infektioner. De har et immunforsvar, der forsøger at hæmme vækst af virus og andre infektioner, når disse er brudt gennem biernes panser. De voksne bier har en såkaldt hygiejnisk adfærd; de forsøger at rense celler med smittet yngel ved at åbne cellerne og trække syg eller død yngel ud. Desværre er de fleste bier ikke særligt gode til at opdage varroamider eller virusangreb. Hvis disse mekanismer har fejlet og en bi er blevet smittet, kan den forsøge at undgå at smitte bifamiliens øvrige bier ved at forlade bistadet. Dette er en sund reaktion, der medvirker til at nedbringe antallet af smittekim i bistadet. Tabet af en bi der forlader stadet betyder lidt, når samtidigt den tager millioner af virus med sig og undgår at give disse videre til andre bier. Men i sammenhæng med udbrud af specielt akut bipolaralysevirus, forårsaget af varroamider, kan det føre til, at biavlere finder helt tomme bistader i deres bigård. Det er denne reaktion der forklarer de tomme bistader, og det er altså ikke en virkning af pesticider på biernes orienteringsevne. Pesticider ville give et bitab i den del af året, hvor bierne er aktive og samler pollen og nektar, og ikke sidst på sæsonen når bifamilien er indvintret. Problemet med tomme bistader skyldes enten for sen bekæmpelse af varroamider eller en ikke effektiv bekæmpelse. Blandt årsagerne til, at flere biavlere enkelte år kommer for sent med varroabekæmpelse, er en øget forekomst af virus og/eller en generelt nedsat immunitet. Derfor er det vigtigt, at biavlere bliver bedre til at opdage varroaproblemer i god tid.

Det er Aarhus Universitet's vurdering, at spørgsmålet omkring vintertab bedst kan løses gennem bedre og mere målrettet undervisning af biavlere. Der er typisk stor lokal variation mellem biavlere. Nogle har aldrig oplevet store tab, eller kun en enkelt gang, hvorefter de har lært, at årets vigtigste tid med bierne er efter endt honninghøst. Det er her, varroamiderne skal bekæmpes. Bierne skal have adgang til pollen i naturen og mulighed for at producere ny yngel med minimal smitteoverførelse af virus gennem varroamiden for at overleve vinteren optimalt. Mange biavlere har lært dette, men en stor tilgang af nye biavlere, der ofte søger råd på internettet og YouTube, betyder, at ikke alle forstår, hvilken alvorlig trussel varroamiden er. Sammenhængen mellem varroa og virus er klar, mens det endnu ikke er udbredt viden blandt biavlere, at virus spiller en positiv rolle for varroa.

For at få klarlagt mulige årsager til bitab opfordres biavlerne derfor til at indsende prøver til laboratorieundersøgelse til Offentlig Bisygdomsbekæmpelse. Landbrugsstyrelsen vil tage emnet om vintertab og undervisning af biavlere op i Binævnet, hvor alle biavlsorganisationerne er repræsenteret, herunder Danmarks Biavlerforening.”

Svar på ”større økonomisk støtte til initiativer, der forbedrer biavlernes muligheder for varroabekæmpelse”.

Landbrugsstyrelsen oplyser, at:

”Støtte til bl.a. initiativer vedrørende varroamiden kan søges via det EU-støttede nationale biavlsprogram. Næste ansøgningsrunde forventes at blive åbnet i 2018 og projektperioden vil forløbe 1. august 2020 – 31. juli 2022. Landbrugsstyrelsen vil støtte op om ansøgningsprocessen ved at afholde et informationsmøde for biavlerne, inden ansøgningsperioden åbner.”

Svar på ”pesticider skal vurderes i forhold til deres langsigtede effekter, adfærdsmæssige effekter og coctailleffekter på såvel honningbier som vilde bier”.

Miljøstyrelsen oplyser, at:

”Kravene til test af påvirkning af bier i forbindelse med godkendelsen af pesticider i Danmark følger EU's pesticidforordning og de dertilhørende datakrav. I de nuværende datakrav, som er vedtaget i 2013, er der allerede krav om test for langtidseffekter og tests på honningbiyngel (udvikling og aktivitet). Endvidere kan der kræves tests af effekter på adfærd eller reproduktion samt feltstudier. Der findes endnu ikke vedtagne OECD- eller EU-testmetoder for udførelse af tests for langtidseffekter, adfærd og reproduktion eller feltstudier, men der foreligger publicerede forslag til nogle testmetoder, og der arbejdes på udvikling af yderligere metoder.

Datakravene fra 2013 gælder for nye pesticider og indføres gradvist for eksisterende midler, efterhånden som aktivstofferne revurderes i EU, og de tilhørende midler efterfølgende revurderes nationalt i medlemslandene. I pesticidforordningen er der krav om, at kombinationseffekter skal vurderes, hvis der indgår flere pesticider i det formulerede middel. Der er ikke tilsvarende krav for pesticider, hvis de indgår i forskellige midler.

I tilknytning til de ændrede datakrav har EFSA udarbejdet udkast til en vejledning (EFSA Journal 2013 11(7):3295), som blandt andet beskriver, hvordan de nye test bør anvendes i risikovurderingen. Denne vejledning er dog ikke vedtaget i EU, og det er ikke muligt på nuværende tidspunkt at implementere vejledningen fuldt ud, da der på flere områder ikke findes retningslinjer for udførelse af de omtalte undersøgelser. Dertil kommer at vejledningen er meget omfattende og kompliceret og indeholder aspekter, hvor der er behov for yderligere viden og forskning, før de meningsfyldt kan inddrages. Miljøstyrelsen arbejder derfor for, at der nedsættes en arbejdsgruppe i EU, som kan fastlægge den praktiske implementering på kort sigt og den videre udvikling af vejledningen på længere sigt.

Miljøstyrelsen udfører i mellemtiden en konkret vurdering af de testresultater, der foreligger for de aktuelle ansøgninger i forhold til, om en konkret anvendelse udgør en risiko for bier. I givet fald vurderes det, om der kan fastsættes risikobegrænsende foranstaltninger, som fx at pesticidet ikke må anvendes i blomstrende afgrøder eller kun må anvendes udenfor biernes flyvetid. Hvis det ikke er muligt at fastsætte begrænsninger, godkendes pesticidet ikke til den pågældende anvendelse.”

Svar på henholdsvis ”pesticider skal vurderes i forhold til risikoen for, at de kan forefindes i honning, og anvendelsen af pesticider, der påvirker andre fødevarereproducenter, skal indstilles indtil tiltag har sikret, at anvendelsen kan ske uden påvirkning af andre fødevarer”.

Fødevarestyrelsen oplyser, at:

”Grænseværdien for tilladt restindhold af et pesticid i honning er som udgangspunkt fastsat på detektionsgrænsen. En egentlig grænseværdi i honning bør fastsættes, hvis den tilladte sprøjtning af en afgrøde kan resultere i et målbart restindhold i honning, og dette ikke udgør en sundhedsmæssig risiko for forbrugere.

Hvis en pesticidanvendelse på en afgrøde derimod kan resultere i et indhold i honning, der vurderes at være sundhedsmæssigt problematisk, tillades denne pesticidanvendelse ikke.”

Fødevarestyrelsen oplyser endvidere, at:

”Fælles EU-grænseværdier for tilladt restindhold i honning som følge af tilladt pesticidanvendelse på relevante afgrøder fastsættes under EU’s forordning om pesticidrester. Der er et arbejde i gang i EU omkring guidelines for fastsættelse af realistiske og sundhedsmæssigt acceptable grænseværdier for tilladt restindhold af pesticider i honning. Disse guidelines forventes at ligge klar i begyndelsen af 2018. Det skal bemærkes, at disse guidelines dækker restindhold i honning efter tilladt brug af pesticider på relevante afgrøder. Der vil ikke blive fastsat grænseværdier, der dækker ikke-tilladt pesticidanvendelse - fx ikke-tilladt sprøjtning under blomstring.”

Svar på godtgørelsesordning, der sikrer at fødevarereproducenter, der uden skyld påvirkes af landbrugets pesticider, ikke lider økonomiske tab.

Landbrugsstyrelsen oplyser, at:

”Der findes allerede på Finansloven en nettorammebevilling til rådighed overfor voldgiftsnævnene i det omfang, sagsomkostningerne med voldgiftssager om erstatning for forgiftning af bier ikke bliver betalt af parterne, eller det ikke er muligt at påvise skadevolderen.”

Svar på henholdsvis ”frivillige muligheder i landbruget for at skabe varieret fødegrundlag med insekt- og vildtstriber, blomsterbrak m.m. skal i højere grad gøres obligatoriske, således at fødegrundlaget gennem hele sæsonen øges”, samt ”det skal gøres obligatorisk for lodsejere at skabe et antal tiltag, der øger antallet af redepladser for vilde bestøvere. Tiltagene kan f.eks. være barjordsstriber eller efterladte halmballer, der med tiden giver redepladser til forskellige vilde bier. Redepladserne skal placeres sammen med tiltag, der øger fødegrundlaget”.

Landbrugsstyrelsen oplyser, at:

”Der på nuværende tidspunkt rig mulighed for at etablere insekt- og vildtvenlige tiltag på landbrugsarealerne, hvorfor der ikke umiddelbart er planer om at fastsætte et obligatorisk krav om bi-tiltag under grundbetalingsordningen.

De muligheder der allerede er omfattet, er følgende:

Det er tilladt under grundbetalingsordningen at have op til 10 % vildt- og bivenlige tiltag på omdriftsarealerne, som f.eks. vildtstriber bestående af vilde blomster men også insektvolde, barjordsstriber, lærkepletter mv. Derudover er der mulighed for på brakarealer at etablere en blomsterblanding med frø- og nektarproducerende plantearter. Ansøger kan vælge at lade sine brakarealer indgå til opfyldelse af miljøfokusområder (MFO) under de grønne krav.

For at få 1/3 af sin støtte udbetalt skal ansøger endvidere leve op til de grønne krav, herunder et krav om at mindst 5 % af omdriftsarealerne skal være udlagt med MFO-elementer til gavn for biodiversiteten. MFO kan således ses som et mindre obligatorisk krav, men det er dog frivilligt for landmanden at vælge hvilke MFO-elementer, der skal opfylde kravet om 5 % MFO.

I 2017 kan landmanden vælge mellem følgende MFO-elementer: MFO-brak herunder MFO-blomsterbrak, frivillige MFO-randzoner, MFO-lavskov, MFO-efterafgrøder og MFO-græsudlæg samt god landbrugs og miljømæssig stand (GLM)-søer og GLM-fortidsminder.

Fra 2018 etableres markbræmmer som nyt MFO-element, samtidig ændres reglerne for de frivillige MFO-randzoner, så de fremover skal anmeldes og følge samme krav som MFO-markbræmmer. Ligesom på brak bliver der også på markbræmmer mulighed for at etablere blomsterblandinger med frø- og nektarproducerende plantearter. Af de frivillige MFO-elementer er det fra 2018 således blomsterbrak og blomsterbræmmer, der umiddelbart skaber det fødegrundlag, som der efterspørges.

Kravene om MFO blev implementeret under den nuværende reform gældende fra 2015 og har været med til at øge det generelle brakareal over de seneste tre år. Det er dog primært slåningsbrak, som nok kun i mindre omfang skaber et bedre fødegrundlag for bier. Blomsterbrak udgør pt. kun en lille del af MFO-arealet, men med den nye MFO-markbræmme, der har en højere vægtningsfaktor end brak, kan denne blive mere populær, hvorved der måske i fremtiden kan ses flere arealer med blomsterblandinger.””

Esben Lunde Larsen

/

Jacob Nielsen